

рцій в оподаткуванні, зосереджувати увагу на використанні інноваційних методів адміністрування, удосконаленні податкових інструментів стимулювання підприємництва, формуванні податкової культури та психологічного сприйняття бізнесом та населенням дій держави у сфері податкової політики. Для наближення Європейської інтеграції Україна повинна адаптувати вітчизняну податкову систему до європейських стандартів на базі економічної та політичної стабільності держави.

Український вектор на Європейський Союз вимагає вирішення проблем вітчизняної податкової системи та адаптації її до правил ЄС. Україна стикнулася з рядом надскладних завдань, розв'язання яких повинне вивести податкову систему нашої держави на новий якісний рівень, сприяти наповненню Державного бюджету, забезпечити сталість фінансової системи та економічну незалежність країни. Для вирішення цих завдань необхідне чітке усвідомлення принципів оптимізації процесу оподаткування, враховуючи досвід країн ЄС та базуючись на економічній та політичній спроможності України [2].

Податкові системи країн Європейського Союзу склалися під впливом різних економічних, політичних і соціальних умов, тому до сьогодні ведеться постійний пошук оптимальних варіантів у галузі оподаткування. Основним досягненням податкової політики країн ЄС є їх спроможність гармонізувати всі сфери впливу та створення прозорої та простої системи оподаткування, яка здатна стабілізувати економічний цикл, обмежити інфляцію, безробіття та стимулювати економічне зростання [3].

Процес формування податкової системи країн ЄС був довготривалим та зазнав чимало змін. Головною вимогою, яку поставили за мету ці країни, було те, що податок не повинен суттєво впливати на прийняття економічних рішень, але якщо це відбувається, то вплив має бути мінімальним. У результаті, податкова система країн Європейського Союзу працює для людей, які знають куди витрачає держава їхні податкові надходження. Все відбувається прозоро, оскільки держава весь час виставляє цілі документи на публічне обговорення і там не може бути такого, щоб, скажімо, бюджет прийняли за 10 хвилин, щоб люди не знали, куди йдуть податки, щоб державні закупівлі робилися в непрозорий спосіб. У результаті цих дій держави досягають поставленої мети із забезпечення економічного зростання, провадженню ефективної цінової політики, зайнятості населення країни, створенню системи соціального захисту менш захищених верств населення, створенню рівноваги у зовнішньоекономічній діяльності тощо.

Досвід країн-членів ЄС щодо стратегічного розвитку в сфері оподаткування дає змогу виявити пріоритетні шляхи розвитку податкової системи України в умовах кризи та рецесії економіки [4]. По-перше, необхідно знизити тиск на оплату праці до рівня оподаткування капіталу з метою відновлення зростаючих тенденцій споживання в державі. По-друге, з метою спрощення оподаткування та зменшення витрат на адміністрування податків доцільно переглянути можливість щодо скорочення кількості податкових ставок та уніфікації баз оподаткування відповідно досвіду оподаткування країн-партнерів, для кого наша економіка відкрита. В цьому аспекті вкрай необхідно переглянути політику оподаткування щодо встановлення податкових ставок на активні та пасивні доходи у бік їх зрівняння. Потребують більшої гнучкості підходи щодо встановлення обмежуючих параметрів (зокрема, на обсяги операцій, доходів, кількості найманих працівників тощо) в сфері оподаткування, оскільки це сприяє формуванню непотрібних податкових бар'єрів в процесі руху капіталу.

Перелік посилань:

1. Barry Bracewell-Milnes. *The Cost of Harmony* // *INTERTAX* – 2004. – Vol. 32. – Issue 10.
2. Хорошаєв С. *Гармонізація податкових систем в ЄС* // *Спільний європейський економічний простір: гармонізація мегарегіональних суперечностей* / С. Хорошаєв ; [за ред. Д. Лук'яненка, В. Чужикова]. – К. : КНЕУ, 2007. – С. 223.
3. Захаров А. С. *Налоговое право Европейского Союза: действующие директивы ЕС в сфере прямого налогообложения* / А. С. Захаров. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 22 с.
4. Юрченко В. В. *Сучасні тенденції розвитку та гармонізації податкових систем країн Європейського союзу. Вектори для України* / В. В. Юрченко // *Ефективна економіка*. – 2013. – № 12. – С. 56-59.

ДОСВІД РОЗВИНУТИХ КРАЇН З МІСЦЕВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Ю.І. Маркуц, к.е.н.

Київський національний торговельно-економічний університет

Важливою складовою системи місцевих фінансів та основою функціонування адміністративно-територіальних одиниць є місцеві бюджети. Формування кожного місцевого бюджету території зумовлене необхідністю фінансового забезпечення здійснення повноважень органів місцевого самоврядування, що пов'язані із вирішенням питань місцевого значення та виконання покладених на них функцій і завдань. В цьому зв'язку вагоме значення має наявність достатнього обсягу фі-

нансових ресурсів, які формують дохідну частину місцевих бюджетів. Серед джерел доходів бюджетів велику частку займають міжбюджетні трансферти, обсяг яких за останні роки має тенденцію до збільшення і в деяких місцевих бюджетах досягає 60-70 % від загального обсягу доходів.

В умовах сучасної економічної ситуації, враховуючи досвід розвинутих країн, в Україні розпочато реформу міжбюджетних відносин у напрям децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад. Передумовою такого реформування став успішний приклад країн Європи, які протягом останніх років здійснили укрупнення адміністративно-територіальних одиниць та провели зміни у структурі формування фінансових ресурсів місцевих органів влади. Так, у Чехії обсяг трансфертів у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів становив 11 % проти 45 % до реформування, Німеччині – 8 % проти 45 %, Угорщині – 21 % проти 66 %, Норвегії – 8 % проти 33 %, Польщі – 16 % проти 60 % [1].

Результатом проведеного реформування також став розвиток системи муніципальних запозичень, як значного джерела фінансування місцевого економічного розвитку, обсяг яких на разі становить 10-15 % доходів місцевих бюджетів. Серед країн Європи найвищий показник спостерігається у Сан-Марино – 69 %, у Нідерландах – 19 %, у Бельгії – 13 %, на Кіпрі – 12 %, у Чехії – 11 %, в Іспанії та Франції – 10 % [2, с. 20].

У світовому фінансовому просторі найбільш розвинутим за функціонуванням є ринок місцевих облігацій США, де частка ресурсів, що залучені до місцевих бюджетів за допомогою місцевих запозичень складає 25-30 % від загального обсягу доходів.

За кордоном найбільш поширеними формами місцевих запозичень виступають облігаційні позики, кредити фінансово-банківських установ та міжбюджетні позики. У європейських країнах гарантом зобов'язань органів місцевого самоврядування є держава. В цьому випадку здійснення запозичень відбувається на вигідних для місцевих органів влади умовах та дозволяє проводити заходи для мінімізації можливих фінансових ризиків. У таких країнах рейтинг цінних паперів за місцевими запозиченнями наближено до рейтингу боргових цінних паперів держави.

Розвиток механізму місцевих запозичень у розвинутих країнах обумовлює необхідність застосування системи обмежень, що попереджає виникнення фінансових дисбалансів в місцевих бюджетах та погіршення якості виконання функцій органами місцевого самоврядування. Обмеження у сфері місцевих запозичень встановлюються або централізовано, або на місцях – регіональними та муніципальними органами. Існують види обмежень на запозичення: прямі обмеження – на обсяг заборгованості або видатки на обслуговування боргу і непрямі обмеження – на використання або цільове спрямування запозичених коштів, а також на обсяг бюджетного дефіциту. Наприклад, у Польщі загальний обсяг прямого боргу не повинен перевищувати 60 % доходів бюджету. Загалом норма обсягу державного боргу, що прийнятий міжнародними нормами, рекомендовано на рівні 60 % від валового внутрішнього продукту.

Такі європейські країни як Великобританія, Данія, Литва мають обмеження на щорічний обсяг запозичень для місцевих органів влади. У Німеччині та Австрії місцеві бюджети можуть бути не затверджені, якщо не будуть враховані рекомендовані обсяги місцевих запозичень. У Норвегії та Італії місцеві бюджети повинні прийматися з профіцитом, достатнім для погашення витрат основної частини боргу та його обслуговування. У Франції відсутні законодавчі обмеження на обсяг муніципального боргу, як частки доходів бюджету або валового внутрішнього продукту, проте існує обмеження на обсяг дефіциту бюджету на рівні 5 % доходів. В законодавстві Бразилії, Індії, Австрії, Швеції передбачено, що запозичені кошти можуть витратитися лише на здійснення капітальних видатків.

В Україні місцеві запозичення можуть здійснюватися у формі випуску облігацій місцевих позик та укладання договорів позик (кредитних договорів). Всі запозичення, їх обсяг та умови, які здійснюються місцевими органами влади, погоджуються з Міністерством фінансів України, при цьому таке погодження не є гарантією виконання зобов'язань за запозиченнями або підтвердженням платоспроможності.

З огляду на зазначене, вважаємо, що досвід розвинутих країн повинен застосовуватись з урахуванням його придатності до сучасних умов розвитку фінансової політики держави та зважати на вітчизняні особливості функціонування бюджетної системи з питань здійснення місцевих запозичень.

Перелік посилань:

1. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX – XXI століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К. : Наукова думка, 2006. – 510 с.
2. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / [Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. – 128 с.
3. Про затвердження Порядку здійснення місцевих запозичень [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 110. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-n>